

Механизъм и инструментариум за даване на обратна връзка от страна на бизнеса към политико - правещите институции в областта на висшето образование

Съдържание

1. Механизъм и инструментариум за обратна връзка между бизнеса и политико-правещите органи	3
2. Опитът на Европа	3
2.1. Европейски практики за участие на гражданското общество в процеса на вземане на политически решения	4
А. Основи за участие на гражданското общество в процеса на вземане на политически решения.....	4
Б. Нива на участие	5
В. Етапи в процеса на вземане на решения	5
Г. Елементи на хоризонталните инструменти и/или механизми за гражданско участие	8
2.2. Европейски практики за участие на бизнеса в процеса на вземане на политически решения	9
2.3. Процеси на взаимодействие между ПП, бизнеса и ВО.....	11
3. Предложение за Инструментариум и Механизъм за обратна връзка между бизнеса и политико-правещите органи	13
3.1. Инструментариум	13
3.1.1. Инструменти от общ характер:.....	14
3.А. Инструменти, въздействащи върху общата среда	14
А.1. Инструменти на органите, които вземат политически решения	14
3.Б. Инструменти за влияние върху квалификацията на кадрите за бизнеса.....	14
Б.1. Инструменти на бизнеса.....	14
Б.2. Инструменти на висшите училища	14
Б.3 . Инструменти на неправителствения сектор	15
3. С. Инструменти за влияние върху висшето образование за осигуряване на квалифицирани кадри за бизнеса	15
С.1. Инструменти на органите, правещи политиките в областта на висшето образование	15
С.2. Инструменти на бизнеса.....	15

С.3. Инструменти на ВУ	16
С.4. Инструменти на неправителствения сектор	16
С.5. Други инструменти	17
3.1.2. Допълнителни инструменти, предлагани в рамките на този проект	17
3.2. Механизъм за консултиране и обратна връзка	21

1. Механизъм и инструментариум за обратна връзка между бизнеса и политико-правещите органи

Предложените инструментариум и механизъм са разработени в рамките на Дейност 2 на проект "Усъвършенстване на механизма за гражданско участие при формулирането и провеждането на политиката в областта на висшето образование в България" по Приоритетна ос № 2 „Ефективно и професионално управление в партньорство с гражданското общество и бизнеса" с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

2. Опитът на Европа

Анализите на европейските практики проучени в Дейност 1 на проекта показваха, че не съществуват експлицитни механизми и инструментариуми за обратна връзка от бизнеса към политико-правещите институции в областта на висшето образование (ВО). В почти всички случаи тази обратна връзка се осъществява на много и различни нива, от различни органи, в различни формати, подкрепени от различни правила и закони, като всички те обаче, осигуряват постоянен и достоверен информационен обмен между бизнес, политики, висше образование и неправителствения сектор. Анализът показва също, че бизнесът участва активно в управлението на висшите училища (ВУ), редовно предоставя стипендии, осигурява работни стажове и практики, финансира научни изследвания и програми. Общото при всички проучени европейски страни се оказва наличието на орган, който, поне частично, осигурява обмена на професионална информация между тези системи. В някои случаи това са много влиятелни Ректорски съвети, в които освен ректорите участват пълноправно или със съвещателен глас:

- представители на политическите институции (регионални или на централно ниво), заинтересувани и/или ангажирани пряко както с развитието на висшето образование, така и с развитието на икономиката на страната/региона и от стабилността и качеството на пазара на труда;
- представители на бизнеса еднолично или чрез бизнес асоциации и/или работодателските организации.

В други случаи са създадени отделни консултативни съвети към министрите на образованието и/или икономиката или към регионалните политически органи, отново с много широко представителство на т.н. заинтересовани страни. Навсякъде съществуват и влиятелни консултантски или лобистки неправителствено организации (НПО), в които отново са представени, но в лично качество и като експерти: университетски преподаватели, политици, бизнесмени с много дълъг стаж и голям опит и практика в съответната област.

Изследването и анализа на условията у нас установи: че съществуват добри практики за събиране на информация за нуждите на бизнеса (макар и пръсната между различни държавни институции); че законодателно се разширяват правата на бизнеса да участва под различни форми в учебния процес: че се анализират различни аспекти на състоянието на професиите и на компетенциите. Несинхронизираната и недобре структурирана информация, липсата на добро взаимодействие между различните структури, обаче, пречат на ефективното ѝ използване, както от бизнеса, така и от ВУ и

политико-правещите органи. В резултат, изграждането на устойчива връзка между различните заинтересовани страни, все още създава проблеми.

Прогнозите за пазара на труда и нарастването на регионалните и образователни дисбаланси до 2032 година правят необходимо преразглеждането и допълването на досегашните комуникационни канали и създаване на нов, надежден Механизъм за обратна връзка между заинтересованите страни: бизнеса, висшето образование, гражданите и отговорните за тази политика държавни органи.

2.1. Европейски практики за участие на гражданското общество в процеса на вземане на политически решения

На Европейско ниво съществуват документи, които подпомагат и дават правила за участието на гражданското общество в процеса на вземане на политически решения. Такъв е документът „Насоки за гражданското участие в процеса на вземане на политически решения”, приет от Съвета на Европа на 27 септември 2017. Документът дава определение на термините Гражданско общество, НПО, публичен орган; очертава основите принципите и условията за ефективно гражданско участие.

А. Основи за участие на гражданското общество в процеса на вземане на политически решения

Схема 1 представя възможностите за участие на гражданите във взимането на политически решения.

Схема 1. Основи за участие на гражданското общество в процеса на вземане на политически решения

Документът „Кодекс на добрите практики за гражданско участие в процеса на вземане на решения” описва пътищата за създаване на благоприятна среда за функционирането на НПО в

държавите-членки на Съвета на Европа чрез определяне на набор от общи принципи, насоки, механизми и инструменти за гражданско участие в политическия процес на вземане на решения. Кодексът се основава на практическия опит на НПО в Европа, които обменят добри практики и ефективни методи за сътрудничество с публичните органи.

В Кодекса са формулирани няколко основни принципа на гражданското участие - участие, доверие, отчетност и прозрачност и независимост.

Б. Нива на участие

Определени са и **различни НИВА НА УЧАСТИЕ** в политическия процес на вземане на решения, а именно:

- информация,
- консултация,
- диалог и
- партньорство.

Те могат да се прилагат на всички етапи в процеса на вземане на решения, но често са особено ефективни в определени стадии от процеса.

В. Етапи в процеса на вземане на решения

В разглеждания кодекс са изведени и **шест ЕТАПА В ПРОЦЕСА НА ВЗЕМАНЕ НА ПОЛИТИЧЕСКИ РЕШЕНИЯ** в които са определени ролите на НПО и на политическите играчи.

1. Определяне на дневен ред

Политическият дневен ред се съгласува между парламента и правителството, но може да бъде оформян от НПО или група от НПО посредством кампании или лобиране по актуални проблеми, нужди и безпокойства на обществото. Целта на НПО е да повлияе на вземащите решения лица в полза на общ интерес и те могат да действат по начин, който допълва политическия дебат. НПО могат да участват чрез: застъпничество, лобиране, предоставяне на информация и/или осведомяване на съответните институции, експертно мнение и консултации.

2. Изработване

НПО често са активни при идентифициране на даден проблем и предлагат решения, като предоставят данни от интервюта или проучвания за ефективността на предпочитаните от тях решения. В изработването НПО могат да участват чрез: застъпничество, лобиране, предоставяне на информация и осведомяване на съответните институции, експертно мнение и консултации, предоставяне на услуги за изработване на политика, надзор върху зачитането на нуждите на заинтересованите страни и върху всеобхватността и прозрачността на процеса по вземане на решение.

3. Решение

Формите на политическо вземане на решение са различни. Стандартна практика е разработването и публикуването на наредба за правителствена политика от съответното министерство; приемане на закон с парламентарен вот; провеждането на публичен референдум, при наличие на съответното законодателство.

Изработването на закони и предложения трябва да даде възможност за участие и принос на НПО. Публичните органи трябва да преценят различните гледни точки и мнения, преди да се вземе дадено решение. На този етап консултацията играе основна роля за вземането на информирано решение. Същевременно окончателното правомощие за избор принадлежи на публичните органи, освен ако не е взето посредством обществено гласуване, референдум или чрез механизъм за съвместно вземане на решения.

НПО могат да участват чрез: застъпничество; информация и осведомяване; експертно мнение и консултации; надзор на процеса на вземане на решения;

4. Изпълнение

Това е етапът, в който НПО са най-активни, като например в предлагане на работа по проекти. По-голямата част от дейността на НПО на предишните етапи е опит да се повлияе върху изпълнението на политиката. Този етап е изключително важен, за да се гарантира , , че набелязаните цели ще бъдат постигнати. Достъпът до ясна и прозрачна информация за очакванията и възможностите, както и активното партньорство, са много съществени на този етап.

НПО могат да участват чрез: информация и осведомяване (повишаване на обществената осведоменост, обясняване на предимствата, недостатъците и въздействието на политиката); предоставяне на различни услуги (консултации или информация), надзор върху приложението и изпълнението на политиката.

5. Проследяване

На този етап ролята на НПО е да контролират и оценяват резултатите от приложените политики. Нужна е ефективна и прозрачна система за проследяване, чрез която да се постигат предвидените резултати от съответната политика/програма.

НПО могат да участват чрез: Информация и осведомяване на обществеността съответната политическа инициатива е стигнала до предвидените ползватели и е постигнала очакваните резултати за обществото; експертно мнение и консултации; (НПО събират данни и проучват въздействието на съответната политика; чрез инкубатори на идеи и изследователски институти); предоставяне на услуги (НПО поемат отговорност да проследяват резултатите от прилагането на програмата с оглед на качество, устойчивост, ефективност и примери от реалния живот); надзорни функции (НПО имат приоритетна роля за проследяване на резултатите от политиката).

6. Преформулиране

Информацията от оценката на изпълнението на политиката, както и променящите се потребности на обществото, често изискват преформулиране на политиката.

Определяне на дневен ред	Изработване	Решение	Изпълнение	Проследяване
<ul style="list-style-type: none"> •застъпничество, •лобиране •предоставяне на информация •осведомяване на съответните институции •експертно мнение и консултации 	<ul style="list-style-type: none"> •застъпничество •информация и осведомяване •експертно мнение и консултации •надзор на процеса на вземане на решения 	<ul style="list-style-type: none"> •застъпничество •информация и осведомяване •експертно мнение и консултации •надзор на процеса на вземане на решения 	<ul style="list-style-type: none"> •повишаване на обществената осведоменост, обясняване на предимствата, недостатъците и въздействието на политиката •предоставяне на различни услуги-консултативни или информационни •надзор над изпълнението на политиката и нейното протичане 	<ul style="list-style-type: none"> •информация и осведомяване на обществеността дали съответната политическа инициатива е стигнала до предвидените ползватели и е постигнала очакваните резултати •експертно мнение и консултации за въздействието на съответната политика •предоставяне на услуги за проследяване резултатите от прилагането на програмата за качество, устойчивост, ефективност и примери от реалния живот •надзорни функции (НПО имат приоритетна роля за проследяване на резултатите от политиката)

Таблица 1. Роля на НПО в процеса на вземане на решения

Отговорности на публичните органи на всеки един от изброените етапи включва: споделяне на информация, процедури за прозрачен процес на вземане на решения. Осигуряване на ясни, открити и достъпни процедури за участие; предоставяне на ресурси (подкрепят активното гражданско участие, например чрез финансов принос, помощ в натура или административни услуги); отзивчивост (осигуряват активно участие в дискусиите с НПО на представители на съответните публични органи; вслушват се в гражданското мнение, реагират по определени въпроси, повдигнати от НПО и от гражданското общество реагират и предоставят обратна връзка към тях).

Г. Елементи на хоризонталните инструменти и/или механизми за гражданско участие

Разработени са редица инструменти и/или механизми, които осигуряват хоризонтална подкрепа на участието на НПО през целия процес на вземане на решение.

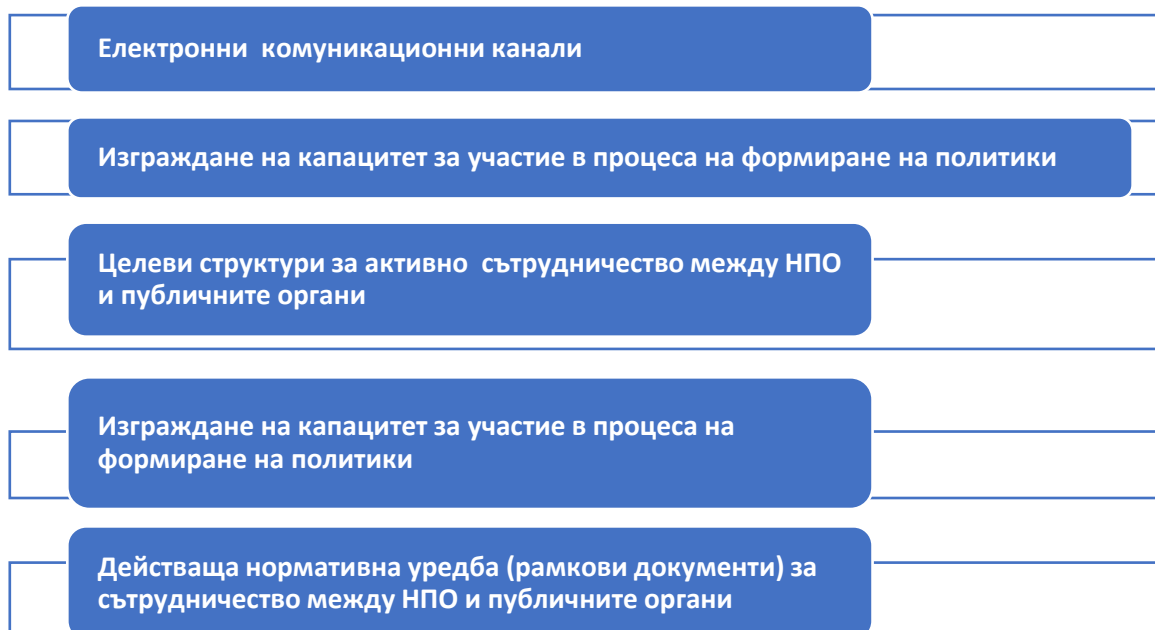

Схема 2. Хоризонтални инструменти

1. Електронни комуникационни канали

Електронните комуникационни инструменти предлагат големи възможности за подобряване на демократичната практика и участие на организираното гражданско общество.

2. Изграждане на капацитет за участие в процеса на формиране на политики

От голямо значение е местните, регионални и национални НПО да изградят и развият капацитет и умения, за активно участие във формулирането на политиката, осъществяването на проектите и предоставянето на услуги. Изграждането на капацитет може да включва обучения за подобряване на разбирането за съответните роли на НПО и публичните органи в политическия процес, както и участия в програми за обмен, чрез които да се улесни разбирането на всяка от страните за спецификите на другата.

3. Целеви структури за активно сътрудничество между НПО и публичните органи

За да се улеснят взаимоотношенията между НПО и публичните органи, много държави са създали координационни органи. Те могат да бъдат на правителствено ниво - като напр. служител за връзка с гражданското общество или централен координиращ орган като единствен събеседник; партньорски структури - комитети от множество заинтересовани страни; работни групи; експертни съвети и други консултативни органи (постоянни или ad

нос), както и съюзи/обединения на НПО, които обединяват ресурсите си и разработват съвместни позиции.

4. Действаща нормативна уредба (рамкови документи) за сътрудничество между НПО и публичните органи

В много европейски страни са разработени рамкови споразумения, в които се очертават начинанията, ролите, отговорностите и процедурите за сътрудничество. Тези документи поставят ясна основа за сътрудничество и по този начин подпомагат продължаващия диалог и взаимното разбирателство между НПО и публичните органи. Сред тях са двустранни споразумения с парламента или правителството, стратегии за сътрудничество и официални програми за сътрудничество, приети от публичните органи.

2.2. Европейски практики за участие на бизнеса в процеса на вземане на политически решения

А. Основи за участие на бизнеса в процеса на вземане на политически решения

1. Информация - лесно достъпна, прозрачна, адекватна, своевременна.
2. Ангажираност на публичните органи да планират и стимулират участието на бизнеса в процеса на вземане на решения.
3. Наличие на партньорски органи – там, където е необходимо,
4. Изградено сътрудничество - публичните органи и бизнеса могат да сключат рамкови споразумения за съвместна дейност подпомагаща вземането на решения.

Б. Нива на участие:

- информация,
- консултация,
- диалог и
- партньорство.

Те могат да се прилагат на всички етапи в процеса на вземане на решения

С. Елементи на хоризонтални инструменти, приложими към ВУ : показани на Схема 3.

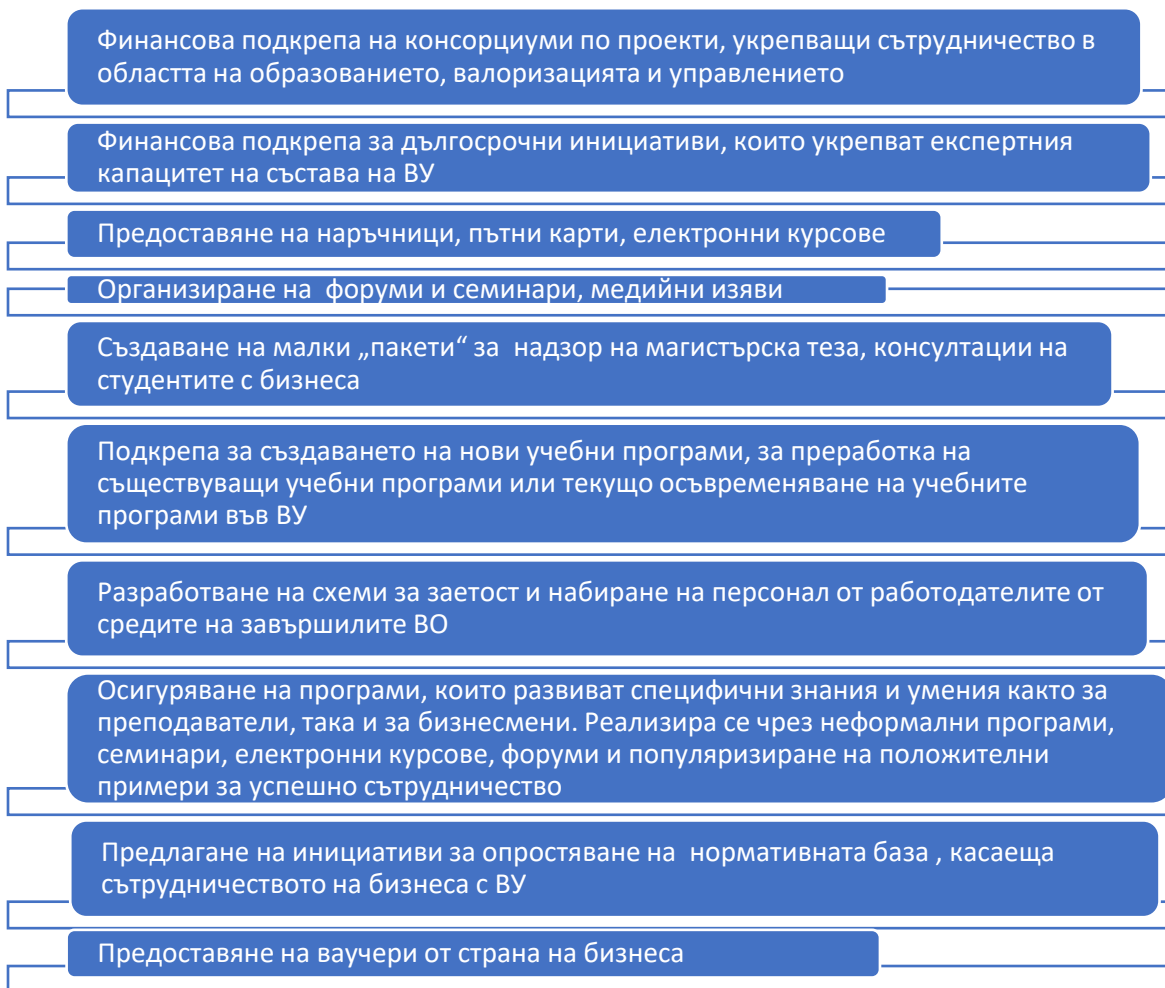

Схема 3. Елементи на хоризонтални инструменти за участие на бизнеса приложими към ВУ

	Политически	<ul style="list-style-type: none"> • създаване на нормативна и /или законодателни инициативи • публично финансиране
	Стратегически	<ul style="list-style-type: none"> • изготвяне и изпълнение на многофункционални планове и/или планове за действия, които позволяват постигане на дългосрочни цели
	Структурни	<ul style="list-style-type: none"> • изграждане на структури, персонал и институционални програми, резултат на стратегически решения
	Оперативни	<ul style="list-style-type: none"> • предприемане на практически действия в подкрепа на устойчиво сътрудничество

Таблица 2. Видове механизми за сътрудничество между бизнеса, ВУ и политико правещите организации

2.3. Процеси на взаимодействие между ПП, бизнеса и ВО

Политико-правещи организации (ПП)	Етапи	Бизнес (НПО, други)	Висше образование
Ниво политически решения			
Дейности	Инструмент	Резултат	
Констатиране на проблем – проучване, анализиране		Констатиране на проблем – проучване, анализиране, ПРЕПОРЪКИ към ПП	
Включване на проблема в дневния ред	Нов дневен ред на ПП		
Информация чрез сайтове и канали на ПП	Информация	Акумулиране на адекватна информация	
Изработка и публикуване на условия за консултации, определяне на консултантските групи, състав, покани, времева рамка, обратна връзка	Консултации	Участие във фокус групи, консултантски групи, експертни панели и дискусии, обществени изслушвания, конференции, публични дискусии и дебати, онлайн събития.	
Задълбочаване на консултациите чрез активно включване на бизнеса и НПО	Диалог	Участие в между-секторни работни групи, експертни срещи, електронни форуми.	
Тясно сътрудничество - делегиране на задачи - създаване на форуми и органи за вземане на решения	Партньорство Споделени цели, отговорности и ресурси. Решение	Участие в договаряне на решения; Участие във форуми и органи за вземане на решения	
Мониторинг	Изпълнение на решенията		
Изграждане на обратна връзка между бизнеса и ВУ			
Дейности	Стратегически инструменти	Резултат	Реализация
Разработка на стратегия за сътрудничество между бизнеса и ВО;	Писмени документи	Стратегия за сътрудничество с университетите Управа посветена на сътрудничеството	Изготвяне и изпълнение на многофункционални планове, методи или серия от действия на високо ниво във ВУ, за постигане на дългосрочни цели по отношение на сътрудничеството.
Въвеждане на нови финансови стимули отчитащи признаване на сътрудничеството бизнес – ВО като средство за промяна на поведението и приоритетите на университетите; Въвеждане на непреки стимули за МСП подкрепящи сътрудничеството им с ВУ, вкл. достъп до проекти и резултати от научни изследвания и разработки;	Нормативни документи, регламентиращи въвеждането на стимули	Финансирани дейности за сътрудничество Признаване на времето за работа по сътрудничеството, като част от регламентираното работно време Придобиване на бизнес опит от преподаватели	Насочване на ресурси Въвеждане на критерий „сътрудничество с бизнеса“ като част от оценката на преподавателския състав
Организиране на конкурси в подкрепа на устойчива връзка ВУ-бизнес	Регламент за конкурси	Награди	

Дейности	Структурни инструменти	Резултати	Реализирани чрез
Създаване на Координационен орган за сътрудничество бизнес-ВО	Мостови структури	Асоциация, съюз между бизнеса и ВО Номиниране на член на ръководството с отговорности за реализиране на сътрудничество.	Различни специфични офиси- например за трансфер на технологии, офис за иновации) Отдел за връзка с индустрията/бизнеса
Създаване на информационна мрежа към МОН на кариерни центрове, асоциации на завършилите, алумни центрове	Информационни Услуги в областта на кариерно развитие или трудова заетост Инфраструктура	Дни на кариерата Професионално бизнес ориентиране на докторантите и преподавателите Съвместни научни институти, лаборатории Зона за научно-технологичен парк Споделени пространства за работа	Мрежа на алумни във ВУ Кариерни центрове Инкубатори Научно-технологични паркове, зони Споделени места за работа достъпни за бизнеса
	Вътрешни интеграционни структури	Временни позиции на бизнес експерти в университетите Структурирана съвместна програма за научна и развойна дейност	Финансиране на съвместими длъжности в университета Студентски проекти с бизнеса Програми за учение през целия живот, включващи бизнесмени Презентации, лекции или менторство в университета
	Инструменти на оперативнo ниво	Резултат	Реализирани чрез:
	Външни интеграционни дейности	Онлайн/мрежови сесии или съвместни срещи	Работа в мрежа Външна комуникация Академични мрежи, за сътрудничество с бизнеса Студентски мрежи, посветени на сътрудничество с бизнеса
	Външни комуникационни дейности	Промоционални материали на фирми, представящи сътрудничество с университета	Информационни сесии и форуми за сътрудничество с бизнеса Уебсайтове

Таблица 3. Процеси на взаимодействие между ПП, бизнеса и ВО

Такъв подход до голяма степен съчетава прилагането на специфични подходи и инструменти, и свързва отделни нива на ангажираните институции.

От гледна точка на формиране на политика, предоставят регулаторна и икономическа рамка за създаване на стратегически инструментариум, която ще доведе до оперативни дейности.

Отчитайки автономността на ВУ и спецификата на бизнес дейностите, част от инструментите изброени в таблица 3 (стратегии, структури), могат да се разработват и изпълняват на нива бизнес и ВУ без необходимост от политическа интервенция и прилагане на инструменти за въздействие от страна на политико-правещите органи.

3. Предложение за Инструментариум и Механизъм за обратна връзка между бизнеса и политико-правещите органи

Предварителното условия за изграждане на инструментариум и механизъм за обратна връзка между бизнеса и политико правещите органи изисква дефинирането на целевите групи, заинтересовани от този процес.

Предлагат се следните целеви групи (заинтересовани страни), в процеса на вземане на решения:

- **Политико-правещи органи** в областта на висшето образование и пазара на труд: Министерство на образованието и науката, Министерство на труда и социалната политика, в това число и различни агенции работещи под тяхно ръководство.
- **Бизнес структури в т.ч. бизнес асоциации по сектори, работодателски организации** (БТПП, БСК, АИКБ, КРИБ), **фирмени структури, в производствения сектор или сектора на услугите).**
- **Висши училища**, Съвет на ректорите; други университетски обединения и асоциации; студентски организации,
- **Неправителствени организации** и асоциации, работещи в областта на висшето образование като представители на общественият интерес относно развитието на образованието и икономиката на страната.

Въз основа на анализа за опита в Европа, проучените европейски документи, препоръките на експертите и препоръките на кръглата маса, правим следното предложение за подобрене на инструментариума и механизма за обратна връзка на бизнеса с политико-правещите органи в областта на висшето образование и нуждите на пазара на труда у нас.

3.1. Инструментариум

Инструментариумът включва набора от инструменти за реализиране на дадена дейност, които отделните целеви групи могат да прилагат в рамките на проекта, като:

- предоставяне на адекватна информация и постоянен обмен между целевите групи
- консултации на различни нива,
- активен и отворен диалог

- партньорства.

Като се вземат под внимание проблемите на висшето образование и тези на пазара на труда, подходящите инструменти дефинираме като такива от Общ характер и Специфични. Коя целева група какъв инструмент прилага, се определя от характера на дейността ѝ и ролята ѝ като част от механизма.

3.1.1. Инструменти от общ характер:

3.A. Инструменти, въздействащи върху общата среда

A.1. Инструменти на органите, които вземат политически решения

- Предоставяне на адекватна и навременна информация.
- Диалог с целевите групи чрез открити и достъпни процедури за участие в консултации.
- Партньорство с бизнеса, университетите и НПО чрез създаване на консултативни групи за решаване на въпроси от висок обществен интерес.
- Предоставяне на ресурси: подкрепа на активното гражданско участие чрез финансов принос или административни услуги.
- Отзивчивост: осигуряват активно участие на своите представители в дискусиите и обмена на мнения и информация; изслушват, реагират и предоставят обратна връзка, вслушват се в гражданското мнение, реагират по определени въпроси, повдигнати от НПО и от гражданското общество.

3.B. Инструменти за влияние върху квалификацията на кадрите за бизнеса

Б.1. Инструменти на бизнеса

- Застъпничество.
- Лобиране пред органите на държавно управление.
- Предоставяне на информация и осведомяване на съответните институции чрез онлайн информационни издания и бюлетини, организиране на информационни кампании по въпроси от интерес за икономиката на страната.
- Предоставяне на експертни мнения и консултации във всички възможно форми за обсъждания на проблеми, законодателни инициативи и предложения,
- Партньорство и постоянен диалог с политико-правещите органи, университетите и представители на гражданското общество чрез участие в експертни срещи, електронни форуми и информационни кампании; информационни срещи, кръгли маси, конференции, семинари, за оценка на проблеми и политики за развитие на обществото.

Б.2. Инструменти на висшите училища

- Разпространение информация за учебните програми и планове
- Диалог и партньорство с целевите групи, чрез всички форми на размяна на мнения и консултации, при решаване на проблеми на висшето образование от интерес и значение за обществото

Б.3 . Инструменти на неправителствения сектор

- Създаване на канали за обмен на информация между целевите групи, включително сайтове за обмен на мнения и информация.
- Диалог с целевите групи по въпроси от обществен интерес в областта на икономиката, пазара на труда и висшето образование.
- Посредничество при създаване на различни дискуссионни форуми и групи.

3. С. Инструменти за влияние върху висшето образование за осигуряване на квалифицирани кадри за бизнеса

С.1. Инструменти на органите, правещи политиките в областта на висшето образование

- Въвеждане на системи за заявяване на потребностите от кадри от страна на бизнеса на секторен принцип (съществуваща практика на Агенция по заетостта)
- Регулярни анкетни проучвания/запитвания сред представители на бизнеса относно нуждата от кадри (МТСП).
- Анализ на тенденции, изготвяне на прогнози и предприемане законодателни стъпки чрез провеждане на консултации със целевите групи като се използват всички форми на обмен на информация и партньорство (електронни платформи и страници, панели и фокус групи, семинари, публични дебати).
- Въвеждане на правила за активно партньорство с бизнеса за осъществяване на политик (шведски опит) в областта на висшето образование: а)формално: работни групи /комисии за експертни оценки на предлагани политики, изработване на законопроекти, участие в процеса на взимане на решения и б)неформално: съветници в началната фаза и оценители в крайната фаза на взети политически решения.
- Разработване на закони и правилници, които регламентират :
 - о задължителни производствени стажове за студенти в бизнес организации.
 - о финансовите стимули на ВУ, които променят гъвкаво специализираните си учебни планове, съобразно нуждите на бизнеса в регионално и/или национално ниво и имат общи изследователски проекти с бизнес.
 - о участието на работодателите в изготвянето и оценката на учебните програми.
 - о правото на работодателите да отпускат стипендии на студенти по специалности от интерес за бизнеса
- Създаване системи за проследяване на ефекта от законодателните промени и степента на разпространението им сред целевите групи.

С.2. Инструменти на бизнеса

- Поддържане на постоянни тесни работни отношения и обмяна на мнения с ВУ.
- Участие в анкетни проучвания и изследвания за състоянието на бизнес средата и на собствените си нужди.
- Участие в съвети/асоциации/алианси/мрежи за осъществяване на партньорства, за постоянно изследване на тенденциите и предвиждания за бъдещите нужди на индустрията и на обществото.
- Изграждане на ефективни форми за сътрудничество на регионално и отраслово ниво между представители на бизнес структури и ВУ: търсене на полезни решения за преодоляване на липсата на баланс на пазара на труда в даден регион съвместно

с регионалните управленски структури (европейска практика); съвместно създаване на програми за действие с конкретни мерки за справяне с проблема и, ако се прецени за необходимо, разработване на Секторни оценки за качеството на висшето образование.

С.3. Инструменти на ВУ

- Предоставяне на информация, участие в консултации; активен диалог и сътрудничество с бизнеса чрез различни форми, вкл. обединения, договори и съвместни образователни и научни проекти с участието на студенти.
- Осигуряване участието на представители на бизнеса, публичните институции и студентите в управлението на ВУ, в настоятелствата на ВУ, в учебния процес и програмите за обучение.
- Обвързване на учебния процес с възможностите за реализация и перспективите на дадена специалност;
- Въвеждане на програми в помощ на бъдещата реализация на студентите, идентифицирани като липсващи или недостатъчни в национални прогнози за развитие на пазара на труда като:
 - о Създаване и развиване на специфични професионални умения на студентите, свързани за работа по специалността;
 - о Създаване и развиване други умения, необходими за работа: аналитично мислене, умения за продължаващо учене, умения за писмено изразяване, компютърна грамотност, способност да възприемат критично и да анализират информация;
 - о Създаване и развиване на меките умения: работа в екип, поемане на отговорност, умение за самостоятелна работа, изграждане на взаимоотношения, инициативност и старание, стремеж към усъвършенстване.
 - о Създаване и развиване на иновативното мислене и предприемаческия дух.
- Въвеждане на задължителна производствена практика/стаж на студентите по природни науки и инженерните дисциплини.

С.4. Инструменти на неправителствения сектор

- Участие в анкетни проучвания и изследвания на общественото мнение за предоставяне информация за гледната точка на обществото за нуждите му, мястото на висшето образование и на бизнеса в ежедневието.
- Инициране, организиране и участие в експертни срещи под всички описани вече форми с останалите партньори от целевите групи с активното участие на всички видове медии
- Предоставяне на експертни услуги за изработване на политики,
- Надзор върху зачитането на нуждите на целевите групи и цялото общество от достоверна и пълна информация и от прозрачност на процеса за вземане на решения.

С.5. Други инструменти

- Рекламни кампании за ученици, студенти и родители в училища и университети с участие на университетски преподаватели, представители на бизнеса и политици за повишаване привлекателността на професиите.
- Дни на кариерното развитие в университети, научни организации и училища:
 - разширяване на научните и професионалните области, за които се организира такива инициативи;
 - широко присъствие и, освен активно участие на бизнеса;
 - включване на представители на политическите институции.
- Рекламни кампании на работодателите за предоставяне на платени стажове и стипендии, както и възможностите за реализация след завършване по необходими за икономиката специалности.

3.1.2. Допълнителни инструменти, предлагани в рамките на този проект

3.1.2 .1. Мрежа на целевите групи:

- за осигуряване на **канални за диалог, обмен на информация и експертни мнения** по въпроси от взаимен интерес за решаване на основните проблеми в подготовката на кадри за бизнеса и преодоляване на дисбаланса в пазара на труда.

Работата на Мрежата ще се ръководи от Меморандум за сътрудничество, в който се очертават начинанията, ролите, отговорностите и процедурите за сътрудничество. Този документ ще бъде официално подписан при създаването на мрежата и ще постави основата за сътрудничество и ще подпомогне поддържането на постоянен диалог и взаимно разбирателство между целевите групи.

3.1.2.2. Консултативен съвет, като самостоятелен независим орган, който се състои от влиятелни представители на целевите групи, обединява интересите им и има задача, сходна с тази на мрежата: предоставяне на експертна оценка на проблемите, размяна на мнения и изработване на препоръки и съвместни позиции за преодоляване на проблемите с квалификацията на висшистите и на дисбалансите на пазара на труда , **НО също и с по-широки възможности като:**

- да създава условия за взаимодействие между представителните организации на бизнеса, министерствата, определящи политиките за висше образование и квалификации, НПО и агенции за човешки ресурси с цел регулиране на нуждите на бизнеса от квалифицирана работна ръка;
- да съгласува разработването на политики, стратегии и прогнози за задоволяване на нуждите на пазара на труда от квалифицирани кадри;
- да съгласува потребностите от допълнителна квалификация, стажове и практики на завършилите висше образование лица;
- да прави препоръки за промени в системи и нормативи за преодоляване на дисбаланса в професионалните и меките умения на участниците в пазара на труда.

Инструментариум										
Инструменти от общ характер									Специфични инструменти, предложени в рамките на проекта	
Инструменти, въздействащи върху общата среда	Приложими инструменти по отношение на липсата на квалифицирани кадри			Инструменти за влияние върху висшето образование, рефлектиращи върху пазара на труда						
На органите, които вземат политически решения	На бизнеса	На ВУ	На неправилствения сектор	На органите, правещи политиките в областта на висшето образование	На бизнеса	На ВУ	На неправилствения сектор	Други инструменти	Мрежа на целевите групи (заинтересованите страни) Консултативен съвет Интернет платформа Регионални съвети Медийно партньорство	

Таблица 4. Инструментариум

3.1.2.3. Етапи за вземане на решения в мрежата и/или Консултативния съвет:

Етап I – Информационни дейности

Обмен на обективна и пълноценна информация между целевите групи за планирани и текущи политики и програми в областта на висшето образование, насочена към преодоляване на липсата на квалифицирани кадри за бизнеса, за правата и задълженията на бизнеса при определяне политиката във висшето образование.

Информацията трябва да дава възможност на заинтересованите страни да осъзнаят проблемите, алтернативите, възможностите и предстоящите решенията.

Предоставянето на информацията може да стане по различни начини: чрез пряк контакт в Консултативния съвет; чрез публикуване на интернет страницата на проекта и всички други информационни канали; покани за участие в консултативни срещи, кръгли маси, семинари

Етап II – Консултантски дейности

Представителите на университетите, бизнеса, и гражданските организации имат възможност да осъществят пряка обратна връзка с представителите на политико-правещите институции като посочват и анализират информацията. Въз основа на това предлагат за обсъждане различни възможности за решаване на проблемите и различни крайни резултати. Обратната връзка може да бъде осъществена посредством вече описаните различни форми за обмен на информация (анкетни проучвания, интервюта, кръгли маси, конференции, с представители на целевите групи в мрежата/Консултативния съвет и в по-широки рамки) като резултатите се събират и се структурират в **Портала за обратна връзка**, който предлагаме.

На този етап се определя и координиращо тяло съставено от експерти.

Етап III - Вземане на решение

Активно сътрудничество на заинтересованите страни при изработване на окончателно предложение за решаване на поставения проблем, предоставяне на възможни варианти на решения и крайни ефекти, обсъждане на възможни кризисни ситуации и евентуални пътища за тяхното преодоляване. Обсъждане на предложенията, мненията, становищата, дадени на етап II ,в организирани работни и/или експертни срещи и форуми в т.ч. , електронни от всички участници.

Етап IV - Наблюдение и оценка

Периодично публикуване на информация за развитието на проблема.

Мониторинг на резултатите от взетите решения.

Провеждане на проучвания за оценка и удовлетвореност от взетите съвместни решения.

3.1.2.3. Интернет платформа – Портал за обратна връзка с актуална и добре структурирана информация, която да гарантира прозрачност и възможност да се осъществяват онлайн обсъждания и дискусии, публикуване на предварителни предложения и проекти, възможност за представяне на експертни разработки и мнения за решаване на актуални настоящи и бъдещи проблеми, които биха възникнали в работата на мрежата или Консултативния съвет,

3.1.2.4. Регионални съвети/съвещателни органи с участие на университети, бизнеси и управленски органи , които отчитат спецификите на региона, Тези съвети биха били полезни при разработването на и реализацията на регионалната политика на пазара на труда, както и идеи и решения за развитието на висшите училища, които да допринесат за икономическото и общественото развитие на региона

3.1.2.5. Медийно партньорство, осигуряващо публичност

На етапи II, III, IV от дейностите по вземане на решения медиите осигуряват разпространение на информацията относно същността на идентифицирания проблем, данни от проучванията, направените препоръки, взетите решения, резултати, ефекти, неудачи.

3.2. Механизъм за консултиране и обратна връзка

Етапи за постигане на решения	Определяне на дневен ред / Посочване на проблема	Консултиране и изработване	и	Вземане на решение	на	Изпълнение	Проследяване
Нива на участие							
Информация	<p>Достъп до информация</p> <p>Проучвания и анализи</p> <p>Дефиниране на проблема, очаквания, установени слабости.</p>	<p>Интернет сайт за ключови документи – CRA-bg.org</p> <p>Излъчване в уебсайта на резултати от анализите, проучванията, препоръките, резултатите.</p>		<p>Публикуване на прес-съобщения</p>		<p>Открит достъп до информация</p> <p>Интернет портал за достъп до информацията на проекта и обратна връзка</p> <p>Публикации в електронни медии и разпространение на съвместни решения, данни от проучвания мотивирани становища.</p>	<p>Открит достъп до информация</p> <p>Събиране на доказателства</p> <p>Онлайн публикации за развитието на проблема.</p>
Консултации	<p>Анализ на потребностите от кадри за бизнеса</p> <p>Проучване на добри практики за обратна връзка от бизнеса към политико-правещите институции в областта на висшето образование.</p>	<p>Експертни срещи</p> <p>Изслушвания</p> <p>Провеждане на проучване с дълбочинен анализ за нуждите от кадри на бизнеса.</p> <p>Предоставяне на мнения, препоръки и въпроси от всички заинтересовани страни.</p> <p>Определяне и подбор на експерти.</p>		<p>Обработка на мнения, препоръки, предложения</p> <p>Конференции, форуми, семинари.</p>		<p>Изпратени препоръки към политико-правещите институции в областта на висшето образование.</p>	<p>Механизми за обратна връзка.</p> <p>Събиране доказателства за резултатите</p> <p>Анкетни проучвания за оценка на решението.</p>

Диалог	<p>Изслушвания и обществени форуми</p> <p>Граждански форуми и бъдещи съвети</p> <p>Кръгла маса 1 със заинтересованите страни за обсъждане на изводите и препоръките от проведените проучвания и анализ на добри практики.</p>	<p>Мнения и информация от всички заинтересовани страни</p> <p>Експертни семинари</p> <p>Кръгла маса 2 за обсъждане на предложението за механизъм и инструментариум.</p> <p>Кръгла маса 3 за създаване на мрежа.</p> <p>Кръгла маса 4 за отговорностите и дейностите на всяка от групите участници.</p>	<p>Обработка на мнения, препоръки, предложения</p> <p>Изготвяне на мотивирани становища за – разработване на механизъм и инструментариум, за</p> <p>- интернет портал.</p> <p>- създаване на мрежа.</p> <p>- отговорности на мрежата.</p>	<p>Изработени механизъм и инструментариум,</p> <p>- създадена мрежа.</p> <p>- меморандум за партньорство и на други документи за сътрудничество</p>	<p>Работни групи или комитети</p> <p>Оценяване</p> <p>Проучвания</p>
Партньорство	<p>Определяне на заинтересованите страни.</p> <p>Обратна връзка.</p> <p>Основно лице за контакти.</p>	<p>Създаване на работни групи, комитети с участие на всички заинтересовани страни. Създаване на консултативни органи.</p> <p>Определяне на координатор.</p>	<p>Съвместно вземане на решения за механизъм, инструментариум, мрежа.</p> <p>Ратифициране от всички участници.</p>	<p>Изграждане на стратегически партньорства.</p> <p>Създаване на мрежа.</p>	<p>Работни групи/ комитети</p> <p>Създаване на работни групи в рамките на мрежата.</p>

Таблица 5. Механизъм за консултиране и обратна връзка

